

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Christen en wereld.

„Mag een Gereformeerd Christen dingen naar het ambt van leeraar aan een neutrale inrichting voor Middelbaar- of Voorbereidend Hooger Onderwijs?”

Ik kan mij zoo goed voorstellen, dat een dergelijke vraag, in dezen tijd, bij onderscheidene jonge menschen opkomt.

Veel jongelui uit onzen kring hebben in de laatste jaren gestudeerd in één of ander vak met de bedoeling, straks leeraar of leerares te worden aan één onzer Christelijke scholen voor Middelbaar- of Voorbereidend Hooger Onderwijs.

Het aantal dier inrichtingen is altijd nog beperkt; de scholen, die wij hebben, worden bovendien in hun ontplooiing nog tegengehouden door de crisis.

Zoo komt het, dat niet weinigen onder onze afgestudeerde jeugd, tevergeefs uitzien naar een betrekking bij dat onderwijs, dat zij zoo graag dienden.

Nu is er bij het neutrale onderwijs in elk geval, door het grooter aantal scholen, steeds nog iets meer ruimte.

Ik kan niet beoordeelen of het aantal geplaatsten in verhouding tot het aantal gegadigden, grooter is dan bij ons, maar in elk geval zal daar vaker de gelegenheid tot solliciteeren zijn.

Ligt het nu niet voor de hand, dat onze classici, wiskunstenaars enz., gaan vragen: zouden wij ook niet mogen probeeren daar een plaats, een levenspositie te vinden?

En wat moet het antwoord op die vraag zijn?

Voorop sta, dat, zoolang er maar eenigszins plaats is aan één van onze eigen inrichtingen, wij in geen geval mogen gaan naar een neutrale school. De neutrale H.B.S. vooral heeft ontzaglijk veel kwaad gedaan.

Ik heb dat nooit zoo duidelijk gezien als bij het lezen van de levensbeschrijving van Mr P. J. Troelstra. Hij vertelt daarin zelf, wat de lessen op de H.B.S. in Leeuwarden voor zijn vorming hebben beteekend.

Als hij aan het einde van zijn studie daar gekomen, dan heeft hij, als vrucht van het onderwijs, een vrij atgeronde levensbeschouwing gekregen, die ik zou willen noemen: een oppervlakkig Haeckelianisme.

Hoeveelen zouden, met Troelstra, door datzelfde onderwijs, dien kant zijn uitgestuurd?

Hoe dankbaar zijn wij daarom voor onze eigen, Christelijke, H.B.S.-sen en Gymnasia.

Daarom behooren onze krachten allereerst aan die scholen, die bewust en consequent zich willen stellen in dienst van een Schriftuurlijke levensbeschouwing.

Onverantwoordelijk zou iemand handelen, die, terwijl ons Christelijk onderwijs hem noodig had, zich gaf aan het neutrale.

Maar als er dan bij ons geen plaats is?

Het lijkt mij toe, dat er dan geen afdoend bezwaar kan worden ingebracht tegen het zoeken van een plaats aan een Openbare inrichting.

Als men maar zorg draagt:

a. Dat men nooit, ook niet als leeraar aan een openbare school, uit het oog verliest, dat het ideaal is: Christelijk onderwijs.

In zijn privaattlessen zal men moeten blijven strijden voor de Christelijke school.

Nooit mag onze plaats aan een openbare inrichting beteekenen een zekere propaganda voor het Openbaar-, of verzwakken onzen strijd voor het Christelijk onderwijs.

b. In de tweede plaats zie men toe, dat het onderwijs, dat men geeft, nooit den indruk wekke, dat voor de beoefening van de wetenschap, voor het beantwoorden van de vragen, die wetenschappelijke studie doet rijzen, iemands levens- en wereldbeschouwing niet van groote beteekenis zou zijn.

Ja verder, men schrome niet uit te laten komen, dat men zelf overtuigd is, dat alleen bij het licht der Schrift het juiste antwoord is te vinden en — te laten zien, hoe naar de Schrift het antwoord op de onderscheidene bij het onderwijs rijzende vragen moet zijn.

c. Men vergeet in de derde plaats niet, dat men komende aan een neutrale school, komt in een kring van leeraren en leeraressen, die voor verre het grootste deel ongelovig zijn en dat het nu onze roeping zal zijn, om in dien kring getrouw te wezen, zijn overtuiging nooit onder stoelen of banken te steken, maar frisch en dapper, zoo vaak het pas geeft, zijn geloof te belijden.

d. De positie, die men hierdoor gaat innemen, is een zeer moeilijke positie.

Voor het recht vervullen van de taak, die men hiermee op zich neemt, is noodig buitengewoon groote taet.

Wie dien taet mist zal gevaar loopen zich en bij de leerlingen en bij de collega's onmogelijk te maken.

Behalve aan taet zal er behoefte zijn aan een blijden geloofsmoed als in den regel bij weinig menschen gevonden wordt en alleen in een leven dicht bij Jezus te vinden is.

Wie dien moed niet heeft, zal zichzelf telkens betrappen op ontrouw, waardoor zijn geweten wordt bezwaard en zijn vrede geschonden.

Wie zich van deze dingen rekenschap geeft en ze aanvaardt, mag m.i. een plaats aan een openbare inrichting zoeken.

Ja, ik zou een stap verder willen gaan.

Als iemand aan een Christelijke inrichting niet aan den slag kan komen, en hij heeft voor zijn levensonderhoud toch noodig, dat hij iets verdient, omdat andere bronnen van inkomsten hem niet ten dienste staan, dan moet hij, zich sterkende in de gemeenschap met Christus, als hem daartoe de gelegenheid geboden wordt, een plaats bij het Openbaar Middelbaar- of Voorbereidend Hooger Onderwijs aanvaarden. Doet hij dat in afhankelijkheid van God, dan zal hij mogen gelooven, dat hij in die positie iets zal kunnen doen voor Gods Koninkrijk, ook al weet hij, dat hij aan een Christelijke inrichting meer zou kunnen doen en al blijft hij bidden, of het God nog eens mocht behagen hem een plaats te geven naar den wensch van zijn geloovig hart.

Nog eens kort samenvattende wat wij schreven zeggen wij:

Als voor een Christen aan een Christelijke inrichting van onderwijs geen plaats is, is het geoorloofd, kan het zelfs roeping zijn, te staan naar een betrekking aan een Openbare school, als hij maar zich voorneemt en (in de kracht Gods) zich van dat voornemen kwijt, om noch in het onderwijs, noch in het verkeer met de collega's, zijn geloof te verloochenen, of zich den Naam des Heeren te schamen.

Een zwaar leven zal dat worden; maar wij behoeven een taak, die wij niet willekeurig hebben gezocht, maar die, blijkens Gods leiding in ons leven, door den Heere voor ons is weggelegd, niet te schuwen omdat hij zwaar is.

Wie door God in den strijd wordt gezet, zal, indien hij getrouw is, grooter vrede en heerlijker kroon hebben, naarmate die strijd zwaarder is.

D. v. D.

ZIELKUNDE III

De ontwikkeling van 't begrip „ziel” in de Heilige Schrift.

(We verwijzen naar onze opmerking aan het begin van het eerste artikel. Redactie.)

De oudste beteekenis van het Bijbelsch woord „ziel” is wat wij zouden noemen „individu”, een afzonderlijk bestaand wezen. Abram kwam in Kanaän met zijn have en zijn zielen. Jakobs zielen, die uit zijn heup zijn voortgekomen, zijn zeventig zielen. God cischt het bloed der zielen van de hand van den doodslager. Zelfs een slaaf was een ziel, die kon geroofd worden. (Deut. 21:7.) Het bloed van het dier mocht niet gegeten worden, want het bloed is de ziel (Deut. 12:23), een verbod, dat waarschijnlijk ziel op het gebruik van afgodische volken, die ook in dieren een individueel leven aannemen, waarmee men zich kon vereenigen door hun bloed te drinken. Ook werd de ziel figuurlijk toegekend aan de Sheol, Jes. 5:14. De onderscheiding van levende zielen van doode was noodig, omdat aan dooden ook nog zekere individualiteit toekwam, blijkens Num. 6:6, waar nephesh, ziel, vertaald is door lichaam. Het sterven van de ziel, dat in Num. 23:10 en Ezech. 18:4 sterk uitgedrukt wordt, beteekent het ophouden van de aardse individualiteit. Men kan ook de ziel van eenig vee verstaan en moet dan ziel voor ziel betalen, omdat met den dood het afzonderlijk bestaan en dus ook het bezit van een dier ophoudt. (Lev. 24:18.)

Israël is echter bij deze algemeene beteekenis van „ziel” als afzonderlijk bestaand wezen niet blijven stilstaan. God als Wetgever ziet in den mensch iets meer. God ziet in hem een ambtsdrager. De ontwikkeling van het begrip ziel wordt daarom door de profeten geleid in de richting van 's menschen roeping tegenover God en menschen.

Den Heere liefhebben met hart en ziel, zoo sterk mogelijk, is een uitdrukking, die in Deuteronomium herhaaldelijk voorkomt. De liefde stijgt op uit het hart en krijgt haar beslag in de ziel. Ze schrijdt voort in den wordenden mensch van natuurlijke liefde tot zedelijk-religieuze liefde. Vandaar dat reeds in de Boeken van Mozes de ziel alle verantwoordelijkheid heeft voor het gedrag. De ziel dwaalt, zondigt, is schuldig, draagt haar ongerechtigheid en wordt verzoend of gelost bij veroortmoediging. (Exodus 21 en 30, Lev. 7 en 16, Num. 5 en 15.)

In dichterlijke Boeken en stukken komt later het

gebruik op om de ziel aan te spreken, o.a. Richt. 5:21: O, mijn ziel, vertreed de sterken. (volgens anderen: prijs Jehova's kracht) en Ps. 116:7: Mijne ziel! keer weder tot uwe rust. Uit de afwisseling bij dichters van de ziel met „mijn eenige”, „mijne eere” blijkt echter, dat zij bij die aanspraak denken aan het uitnemendste deel van hun individueel bestaan, dat de roeping heeft God te verheerlijken.

Nog een andere uitbreiding ondergaat het begrip „ziel” bij de latere Profeten. Bij hen worden niet alleen alle gewaarwordingen en emoties aan de ziel toegekend, maar ook de zelf-activiteit, n.l. die bij den geestelijken arbeid. David had zijn vriend lief met de liefde zijner ziel, doch de Jebusieten waren van Davids ziel gehaat, omdat zij het Koninkrijk des Heeren onder Israël in den weg stonden. De profet Jesaja spreekt bij den komenden Messias van den arbeid Zijner ziel. De profet Jeremia troost Gods volk met de belofte, dat zij rust zullen vinden voor hun zielen, die strijden voor God.

Een hoogtepunt bereikt het Oud-Testamentische begrip „ziel” in de Spreuken en enkele Psalmen. De ziel treedt daarin op als een dienaar Gods, die het hart doorzoekt met een licht Spr. 19:2 Ze heeft haar eigen wetenschap, beraadt zichzelf, en heeft de hoogste begeerten, die als ze vervuld worden de ziel verkwikken. Dit kan van den geest, hoewel een actief begrip, niet gezegd worden, want de geest wordt zelf beheerscht door den wil van een persoon. Hier treedt de ziel op niet alleen als de eenheid van het receptieve en het actieve deel van 's menschen zieleleven, maar ook als de onderhouder van Gods verbond, die zegen ontvangt en uitdeelt, en slechts leven behoeft om God te loven en te prijzen. (Ps. 119:167, 175; Spr. 11:25.)

In het Nieuwe Testament komen van zelf al deze uitdrukkingen terug. Het wetsprincipe uit Deut. 5 wordt geciteerd in Matth. 22, Matth. 12 en Lucas 10. De toevoeging van „het verstand”, dianoia, afgeleid van nous, wijst op Griekschen invloed. De nous komt herhaaldelijk voor bij den apostel Paulus, en wel in tegenstelling met pneuma (geest). Bijv. 1 Kor. 14:14; mijn geest bidt wel, maar mijn denken is zonder vrucht”. Ook worden beide begrippen nous en pneuma soms verbonden, zooals Ef. 4 vs 23: „de geest van mijn denken”, doch dan wordt geest blijkbaar gebruikt in zijn oude beteekenis van activiteit. Maar de nieuwe beteekenis van pneuma, ontstaan onder Griekschen invloed, is blijkbaar de grond van 't zieleleven, evenals de adem van den neus de voorwaarde is van het lichamelijk leven. Vandaar dat in het Nieuwe Testament pneuma soms wordt verwisseld met psyche (ziel). Tweemaal staat psycho naast pneuma (1 Thess. 5:23 en Heb. 4:12), omdat de grond en het wezen van ons individueel leven niet één en hetzelfde zijn, hoe onafscheidenlijk ze ook aan elkaar zijn verbonden.

De tegenstelling van nous (denken) en pneuma (geest) is echter die van den grond van het zieleleven en het redelijk denken. De Heilige Geest begint te werken in den geest van den geloovige, en moet zal het goed zijn de geheele ziel ook het denken doordringen.

Ook het begrip „psyche” (ziel) ondergaat in het Nieuwe Testament soms een merkbare verandering. De ziel wordt de tegenstelling van het lichaam, en dus ons individueel bestaan los van het lichaam. De Heere Jezus zegt, dat de vijanden de zielen van zijn discipelen niet konden dooden en de apostel Johannes zag zielen zonder lichaam. Openb. 6:9; 20:4. Deze nieuwe beteekenis is echter zeldzaam, want meest is „ziel” in het Nieuwe Testament de aanduiding van 's menschen wezen, als individueel bestaande, evenals in het Oude Testament.

Het beroep van de Westersche psychologen voor hun terminologie op de Heilige Schrift is dus niet geheel ongegrond. Onder Griekschen invloed is een dichotomie (tweedeeling) opgekomen, geen trichotomie (driedeeling). Ook is er een spoor te ontdekken van de vermogensleer. Maar dit feit geeft ons geen recht om te zeggen, dat die onderscheidingen behooren tot de doorgaande leer van de Heilige Schrift. Zelfs het Nieuwe Testament is nog vol van de oorspronkelijke onderscheidingen van het actieve en het receptieve zieleleven, geest en hart. De Heere Jezus zucht zwaar in den geest. Hij geeft den geest, en de apostelen zijn ontroerd in hun hart bij zijn heengaan. Uit het hart stijgen allerlei zonden op, zelfs onverstand. Ook is in het Nieuwe Testament de ziel nog de naam van den individueelen mensch en in het bijzonder van den ambtsdrager, die verantwoordelijk is tegenover God. De apostel Paulus roept God tot getuige over zijn ziel, en Jezus' ziel is bedroefd in Gethsémané tot den dood toe. De vraag is thans, in hoever bij de persoonlijkheid met de ontwikkeling van bovengenoemde begrippen wordt gerekend.

Den Haag.

LOS.